

Is de uiergezondheid verbeterd sinds melkveehouders verplicht zijn jaarlijks een bedrijfsgezondheidsplan en een bedrijfsbehandelplan op te stellen? Een keihard antwoord op basis van cijfers is niet te geven, maar dat meer wordt nagedacht over uiergezondheid is winst. Wel worstelen melkveehouders en dierenartsen met de strakke regels rond selectief droogzetten en antibiotica.

tekst **Jelle Feenstra**

Bedrijfsgezondheidsplan helpt tot meer bewustwording rond uiergezondheid

Boer en veearts worstelen met antibioticabeleid

Het antibioticabeleid is een ramp voor de melkveehouderij. Het tast de gezondheid en het welzijn van koeien aan', stelt dierenarts Cor de Vries van Stad & Land Dierenklinieken uit Amsterdam. Hij spreekt zich als bestuurslid uit namens het Collectief Praktiserende Dierenartsen (CPD), een club van bijna 200 praktiserende veeartsen.

Wat goed is voor het dier, is leidend in de visie van het CPD. 'Het huidige antibioticabeleid is dat niet', vindt De Vries. 'Als ik kijk naar de relatie selectief droogzetten en de staat van de uiergezondheid op melkveebedrijven in mijn praktijk, dan is er sprake van een significante stijging van het aantal mastitisinjectoren. Van collega's in het land krijg ik soortgelijke signalen. We hopen dit binnenkort met harde cijfers te kunnen staven.'

70 procent veeartsen kritisch

Een recente enquête van het vakblad Veearts onder dierenartsen bevestigt de stelling van het CPD. Daaruit komt naar voren dat 70 procent van de dierenartsen vindt dat het antibioticumformularium leidt tot een hoger gebruik van antibiotica. In het formularium staat precies omschreven welk middel veeartsen bij een bepaalde aandoening mogen inzetten.

Kern van de kritiek van het CPD is dat boeren enerzijds verplicht worden om gezonde koeien selectief droog te zetten, terwijl ze anderzijds onvoldoende middelen krijgen aangereikt om vervolgens optredende mastitis adequaat te lijf te gaan. 'Het ge-

volg is meer leed voor het dier, meer problemen voor de melkveehouder en een snellere afvoer van koeien. Niet duurzaam dus', stelt De Vries.

Met onvoldoende middelen doelt het CPD op de verplichting bij zieke koeien om eerstekeusmiddelen in te zetten. De Vries: 'Dat dwingt ons om gedateerde antibiotica met minstens zo gedateerde bijsluiters in te zetten. Vervolgens moet je hemel, aarde en bergen papier bewegen voordat je zover bent om iets anders in te mogen zetten. Dit nodigt uit tot ongehoorzaamheid, zeker als je gewend bent om het belang van de koe altijd voorop te zetten.'

Meer klinische mastitis dit jaar

Caroline Huetink is veearts bij Dierenklinik 't Leijdal in Chaam. Zij constateert bij melkveebedrijven in haar praktijk dat zich deze zomer 'in alle lactatiestadia meer klinische mastitis heeft voorgedaan dan voorgaande jaren'. Ze noemt het logisch dat boeren al snel een link leggen met het sinds dit jaar geldende verbod om gezonde koeien met antibiotica droog te zetten. Of dat terecht is, is echter de vraag. Huetink: 'Persoonlijk denk ik dat er een sterk verband is met de warme en zeer vochtige zomer. Maar we gaan zeker kijken of er ook een relatie is met selectief droogzetten.' Haar persoonlijke ervaringen met selectief droogzetten zijn overwegend positief. Maar er zijn ook tegenvallers, erkent ze.

Huetink is ook voorzitter van de Vakgroep Gezondheidszorg Herkauwers van de Ko-

ninklijke Nederlandse Maatschappij van Diergeneeskunde (KNMvD). Ze erkent dat het antibioticumbeleid knelpunten oplevert. 'Dat is ook de reden dat de KNMvD richtlijnen ontwikkelt voor dierenartsen. Zo geeft de richtlijn "Antimicrobiële middelen bij het droogzetten van melkkoeien" handvatten hoe in de praktijk om te gaan met het wettelijk verbod op preventief gebruik van antibiotica.'

Slaat het beleid niet door? Huetink: 'We moeten trots zijn op wat we al bereikt hebben met antibioticareductie. De staatssecretaris noemt de Nederlandse aanpak een voorbeeld voor collega's in het buitenland. Maar ik deel de mening dat er in nog verder teruggaan in antibiotica bij melkvee niet veel rek meer zit. Ik denk dat dat inmiddels ook wordt onderkend door de instanties die de regels maken. Daarom verwacht ik dat er meer ruimte en soepelheid komt in het mogen afwijken van de bijsluiter, bijvoorbeeld als het nodig is om een koe langer door te behandelen. Hier en daar zie je die ruimte nu al komen.'

Risicofactoren meer in beeld

Terug naar de kernvraag: is de uiergezondheid verbeterd met de komst van een bedrijfsgezondheidsplan en een bedrijfsbehandelplan? 'De bewustwording, die is ingezet met het initiatief Uiergezondheidscentrum Nederland, UGCN, is verder toegenomen. Dat is winst', zegt Huetink. Dierenarts Henk van Ruitenbeek van het Achterhoekse samenwerkingsverband Gelre Dierenartsen deelt die me-

Kees Pijs: 'Infectiedruk verlaagd door ruimte in vrijloopstal'

Een celgetal van 90 gemiddeld op een dierdagdosering van 0,89 per jaar. Sinds melkveehouder Kees Pijs uit Etten-Leur in 2010 de ligboxenstal met rooster, rubber en zaagsel vervuilde voor een vrijloopstal met compostbodem, scoort hij erg goed op uiergezondheid. Niet dat het zo slecht was. Pijs zat in de oude situatie op een celgetal van 150.000 cellen per ml gemiddeld en qua dierdagdosering op het landelijk gemiddelde van rond de drie.

Alle koeien op het bedrijf worden standaard drooggezet met de teatsealer Orbeal. Alleen koeien met een celgetal boven de 150.000 worden met penicilline drooggezet. Het leidt niet tot toediening van meer mastitisinjectoren, integendeel. Pijs runt een ijsboerderij en melkt 65 koeien met een melkrobot. Zelf zegt hij niks bijzonders te doen, maar desgevraagd komen er toch wat puntjes naar voren.

De veehouder probeert schoon en hygiënisch te werken. Ondanks de robot draagt hij bij handelingen aan de uier altijd melkershandschoenen. Ook doet hij mee aan het tankmelkonderzoek van de GD (periodiek onderzoek op zeven belangrijkste mastitisverwekkers). Dat leverde hem dit jaar een GD-certificaat op: *Staphylococcus aureus*-onverdacht.

De toename van driewegkruisingen (montbéliarde x Zweeds roodbont x holstein) legt de Brabantse melkveehouder ook geen windeieren. 'De holsteins zitten al laag in celgetal, maar de kruisingen scoren nog lager.' De belangrijkste reden voor de goede scores zit volgens Pijs in de ruimte die de vrijloopstal biedt: 20 vierkante meter per koe. 'Daardoor verlaagt de infectiedruk aanzienlijk.' Constantheid in rantsoen en klimaat laat hij ook niet ongenoemd.

Kees Pijs

Hoe belangrijk de rol van de compostbodem is, moet de komende maanden blijken. De koeien lopen binnenkort op stro omdat zijn zuivelcoöperatie Friesland-Campina de compostbodem per 1 januari 2015 verbiedt. 'Het is afwachten of dat gevolgen heeft.'

Antibioticagebruik sinds 2009 met 57,7 procent gedaald

De Nederlandse overheid heeft als doelstelling dat het antibioticagebruik in 2015 met 70 procent is gereduceerd ten opzichte van 2009. Sinds 2009 daalde het gebruik met 57,7 procent, blijkt uit cijfers van de SDA, de Autoriteit Diergeneesmiddelen. In 2013 daalde het gebruik in de rundveehouderij echter niet meer, wel in de varkenshouderij en vleespluimveehouderij. De SDA denkt

dat dit komt doordat het gebruik onder rundveehouders met gemiddeld drie dierdagdoseringen per jaar al laag is. Toch verwacht SDA-directeur Hetty van Beers dat de uitvoering van de Richtlijn Selectief Droogzetten leidt tot een nog verdere afname van het antibioticagebruik onder melkveehouders. Die richtlijn betekent dat de keuze voor het gebruik van droogzetters wordt gemaakt

met behulp van het celgetal. Op basis van het celgetal op de laatste mpr voor droogzetten mogen koeien met een celgetal onder de 50.000 cellen per ml en vaarzen met een celgetal onder de 150.000 cellen per ml niet meer met droogzetters worden drooggezet. Medio volgend jaar, als de cijfers bekend worden, moet blijken of dat inderdaad tot nog minder antibiotica heeft geleid.

ning. 'Er is meer inzet om risicofactoren in kaart te krijgen en daar wat mee te doen. Dat zie je rondom het vervangen van de tepelvoeringen, de komst van hygiënische werkende mestrobots, meer hygiëne in de droogstand en meer aandacht voor droogzetten met weinig liters.' Toon van Hoof, portefeuillehouder diergezondheid bij LTO, zegt: 'Ik ben ervan overtuigd dat de introductie van het bedrijfsgezondheidsplan tot meer bewustwording heeft geleid. En nu is er de verplichting tot selectief droogzetten. Ook al gaat dat niet altijd even makkelijk, het draagt wel bij tot meer bewustwording omtrent uiergezondheidsmanagement en -preventie.'

Paard niet achter wagen spannen

Toch ziet het CPD graag een aantal aanpassingen. 'Het knelpunt zit namelijk in de richtlijn zelf. Als selectief droogzetten leidt tot meer uierontsteking, moet je de richtlijn aanpassen. Daarvoor zijn voorstellen ingediend', zegt De Vries. Verder stelt de organisatie voor geen

merknamen, maar alleen werkzame stoffen voor te schrijven in de behandelplannen. Dat scheelt veeartsen veel administratieve last. En het geeft meer flexibiliteit in keuze. Ook Van Ruitenbeek noemt het antibioticabeleid 'hier en daar behoorlijk rigide'. Toch vindt hij dat melkveehouders en dierenartsen het beleid niet te negatief moeten benaderen. 'Zoals er nog niet zo lang geleden met antibiotica werd omgesprongen, kon ook niet meer.'

Ook Van Hoof krijgt genoeg signalen van melkveehouders bij wie het selectief droogzetten de verkeerde kant op slaat. Maar hij ziet het antibioticabeleid als iets waar de sector niet omheen kan. 'Boeren zullen daar op in moeten spelen met hun management om de risicofactoren verder te beperken. Controle over omgeving, zorgen voor koeien met weerstand en de koe optimaal uit de transitie krijgen, daar moeten ze zich op richten. Terugdraaien van beleid is een gepasseerd station, alles draait nu om preventie.'

Dierenarts Van Ruitenbeek acht veel ver-

der teruggaan in antibioticagebruik, zeker bij selectief droogzetten, niet mogelijk. Wel ziet hij grote verschillen in antibioticagebruik en prestatie op diergezondheid tussen bedrijven onderling. 'Per individueel bedrijf kunnen nog flinke stappen worden gemaakt, in hygiëne, huisvesting, voeding, overvolle stallen en management tijdens de transitie.'

'Die tube die in de uier gaat, is maar een heel kleine schakel in het management rondom uiergezondheid', legt Huetink uit. 'Dat besef dringt steeds meer door bij melkveehouders. De komst van het bedrijfsgezondheidsplan en het bedrijfsplan hebben daar zeker aan bijgedragen.'

Haar advies aan melkveehouders: 'Veehouders weten vaak niet goed waar ze staan met klinische mastitis en in welk lactatiestadium dat vooral optreedt. Het bedrijfsgezondheidsplan is een goed instrument om samen met je dierenarts te analyseren waar de risicofactoren zitten op het bedrijf. Grijp dit aan als kans om de uier- en diergezondheid te verbeteren.' |

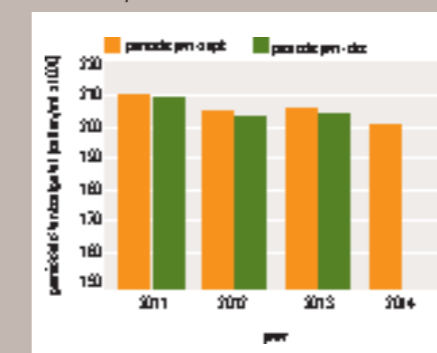
Meerjarig tankcelgetal daalt licht

Uit actuele cijfers van Qlip, verantwoordelijk voor de controle van de melkkwaliteit in Nederland, komt naar voren dat het tankcelgetal van de Nederlandse melkveehouderij blijft dalen. Dit getal geeft een aardige indicatie van de staat van de uiergezondheid in Nederland.

Omdat het jaar nog niet is afgelopen, maakte Qlip een vergelijking van het gemiddelde celgetal over de eerste negen maanden van 2011 tot en met 2014. Figuur 1 laat zien dat het celgetal in die periode daalde van 210 naar 201. Hoe deze vergelijking over een heel jaar uitpakt, moet blijken. In de figuur is ook te lezen dat vorig jaar sprake was van een minieme stijging ten opzichte van 2012. Het percentage melkveehouders dat dit jaar minstens eenmaal een geometrisch

gemiddeld tankcelgetal boven de 400 had (figuur 2), is ten opzichte van 2013 iets gestegen: van 0,84 naar 0,86 procent. 'Het gaat in beide figuren niet om

Figuur 1 – Ontwikkeling tankcelgetal (bron: Qlip)

significante verschillen. Wat je wel ziet, is dat de trend vanaf 2011 een lichte verbetering van het celgetal laat zien', zegt marketingmanager Arjan Bom van Qlip.

Figuur 2 – Percentage bedrijven met tankcelgetal meer dan 400 (bron: Qlip)

